

RAAP België – Rapport 500

Archeologienota Spanjaardbeek te Torhout

Archeologisch Vooronderzoek

Programma van Maatregelen

Bureauonderzoek – 2020D206

Landschappelijk bodemonderzoek – 2020D207

Colofon

Titel: Archeologienota Spanjaardbeek te Torhout (Archeologisch Vooronderzoek)

Programma van Maatregelen

Bureauonderzoek – 2020D206

Landschappelijk bodemonderzoek – 2020D207

Versie: 24-06-2020

Auteur(s): Ine Depaepe

Projectleider: Mieke Van de Vijver

Projectmedewerkers: Ine Depaepe

Projectbegeleider:

Aardkundige:

Raaproject: TOSP01

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België BV, Begoniastraat 13, 9810 Eke

Bevoegd gezag: Agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BV

Begoniastraat 13

9810 Eke

Telefoon 09/311 56 20

E-mail: raap@raap.be

Website: www.raap.be

© RAAP België BV, 2020

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Gemotiveerd advies – geen vervolg	4
1.1 Samenvatting van het vooronderzoek	4
1.2 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	5
1.3 De aan-/afwezigheid van een archeologische site	5
1.4 Impactbepaling.....	6
1.5 Waardering van de archeologische site	7
2 Programma van maatregelen	8

1 Gemotiveerd advies – geen vervolg

1.1 Samenvatting van het vooronderzoek

RAAP België voerde een archeologisch vooronderzoek uit in het plangebied Spanjaardbeek te Torhout. Dit gebeurde in functie van het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen.

Het archeologische vooronderzoek had tot doel na te gaan of er kans is op aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Er zijn gegevens verzameld over de aardkundige, archeologische en historische context van het plangebied. Op basis daarvan is een archeologische verwachting opgesteld en is nagegaan wat de invloed is van de werken op het archeologisch erfgoed. Deze onderzoekstappen hebben geleid tot een advies.

Het **bureauonderzoek** gaf aan dat het projectgebied zich situeert in de vallei van een waterloop, omgeven door heuvelruggen. De samenvloeiing van twee beken en de meanderende loop van de Spanjaardbeek hebben er voor gezorgd dat er ter hoogte van het plangebied een bredere beekdepressie is ontstaan en het plangebied zich in het lager gedeelte van een gradiëntzone bevindt. Het bodemtype betreft (matig) natte lemige zandgrond, met slechts sporadisch aanwijzingen voor profielontwikkeling en afgedekt met colluvium. Archeologische vindplaatsen in de omgeving zijn schaars, maar wijzen op ingebruikname van het gebied sinds de metaaltijden, met een duidelijk zwaartepunt in de late middeleeuwen.

Voor het projectgebied kan er op basis van het bureauonderzoek niet definitief vastgesteld worden of er archeologisch erfgoed aanwezig is in de ondergrond of niet. Daarom werd er verder vooronderzoek geadviseerd. Er werd een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd om een betere inschatting te kunnen maken van het archeologisch potentieel van deze zones, op basis van de vastgestelde bodemopbouw en -gaafheid.

Het **landschappelijke bodemonderzoek** bracht geen (recente) verstoringen aan het licht. Er kan dus uitgegaan worden van een relatief goed bewaarde bodem. Hoewel deze dus relatief gaaf wordt ingeschat, zijn er geen aanwijzingen van een duidelijke leeflaag uit de periode van de jager-verzamelaars, waardoor er geen hoge verwachting is voor artefactensites uit deze periode. Een broekbosniveau wijst ook op het feit dat dit doorheen de tijd steeds een zeer natte en vochtige zone was, wat onaantrekkelijker was voor menselijke bewoning. De kans op aantreffen van (bewoning)sporen en/of -vondsten is dus klein. Eventuele geïsoleerde sporen en/of vondsten uit verschillende periodes die eerder aan watergebonden activiteiten gerelateerd zijn, kunnen wel nog aangetroffen worden. Op basis van het onderzoek blijkt wel dat de onderzoeksinspanning bij verder onderzoek niet in verhouding zal staan met de algemeen lage trefkans voor dergelijke geïsoleerde sporen en/of vondsten. Er worden geen verdere maatregelen geadviseerd.

1.2 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Door de Provincie West-Vlaanderen dienst Waterlopen wordt de optimalisatie gepland van de bufferende en bergende capaciteit van de waterloop Spanjaardbeek, gesitueerd ter hoogte van de Bakvoordestraat en Bakvoordekapel.

Het vooronderzoek kon volledig uitgevoerd worden, en leverde voldoende informatie op om een gefundeerde uitspraak te doen over de aan-/afwezigheid van archeologisch erfgoed, de potentiële kenniswinst en de omgang hiermee.

1.3 De aan-/afwezigheid van een archeologische site

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het plangebied een lage tot matige archeologische verwachting kent. Het landschappelijke bodemonderzoek bracht geen (recente) verstoringen aan het licht. Er kan dus uitgegaan worden van een relatief goed bewaarde bodem.

Jager-verzamelaars

Voor het plangebied geldt **een lage tot een matige kans** op het aantreffen van vindplaatsen van jager-verzamelaars aangezien er een waterloop doorheen het plangebied stroomt, en waarbij de gegevens van de bodemopbouw doen vermoeden dat het reeds om een oude loop gaat. Het plangebied bevindt zich wel in het lager gelegen gedeelte van een gradiëntzone. Het Digitaal Terreinmodel toont ook aan dat er zich ter hoogte van het plangebied een iets bredere beekdepressie voordoet, waar het mogelijk natter was dan in andere delen van de beekvallei. Dit is te linken aan de samenloop van de Kwakkelbeek en Spanjaardbeek net buiten het plangebied. Er bestaat dus een kans dat de artefactensites zich iets hoger op de helling bevinden. De trefkans binnen het plangebied wordt hier bijgevolg kleiner ingeschat. Er zijn tijdens het landschappelijk bodemonderzoek ook geen aanwijzingen van een duidelijke leeflaag uit de periode van de jager-verzamelaars.

Een specifieke verwachting voor een bepaalde periode binnen de prehistorie is er niet, aangezien er geen indicatoren in de directe omgeving al zijn aangetroffen. Dit is echter geen bewijs dat ze niet aanwezig kunnen zijn. Mogelijke resten kunnen dus dateren van het paleolithicum tot het neolithicum. Ook de aard van de vindplaats kan niet worden gespecificeerd.

Sporenvindplaatsen

Voor het plangebied geldt **een lage kans** op het aantreffen van sporenvindplaatsen. De bodemkundige gegevens en historische kaarten wijzen op een natte ondergrond. Gezien de vlakke aard binnen het plangebied is het wellicht gelegen in (een deel van) de winterbedding van de waterloop. Deze zone was dus mogelijk minder aantrekkelijk voor bewoning dan de hoger gelegen gebieden in de omgeving.

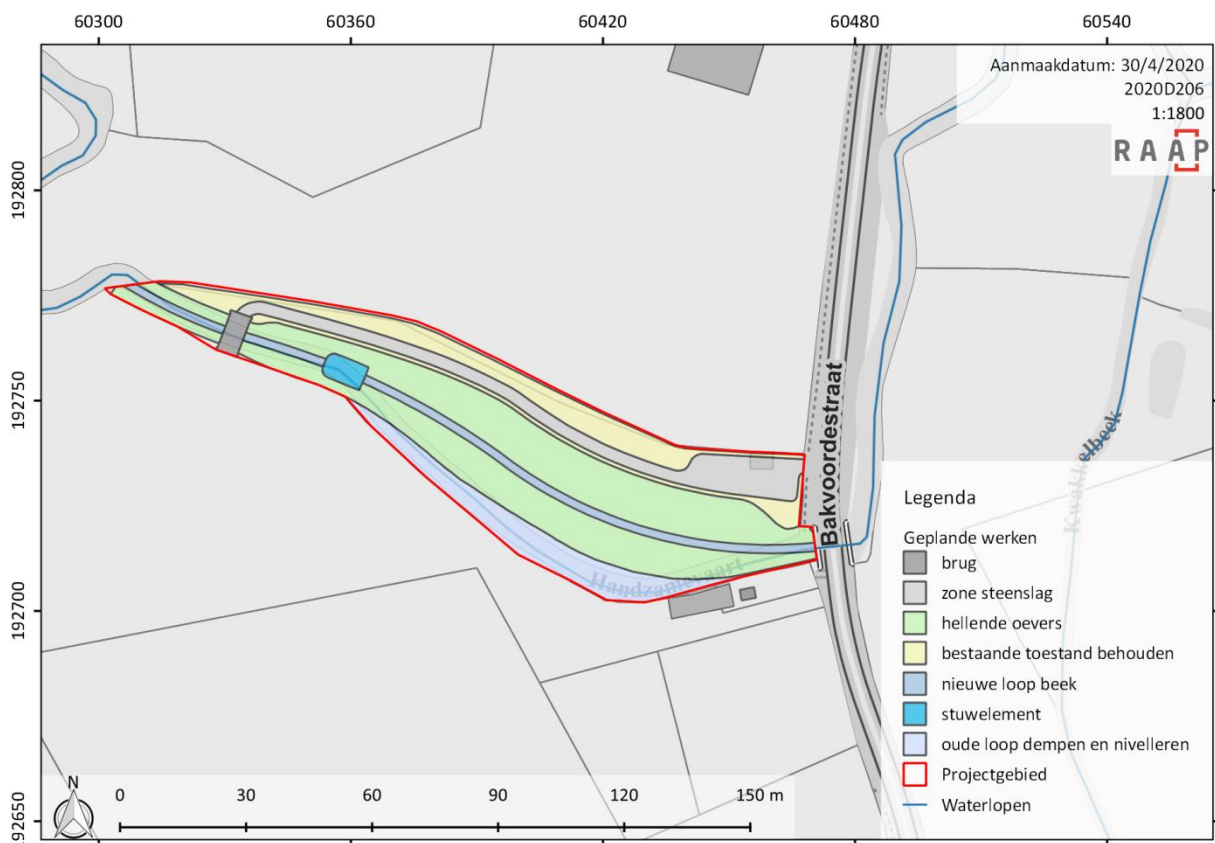
Indien er vindplaatsen aanwezig zijn, worden ze onmiddellijk onder de Ap-horizont verwacht, op een diepte van 0,20 – 0,30 m -mv. Gezien er geen bodemvorming is geattesteerd zullen eventueel bewaarde sporensites goed leesbaar zijn.

Vindplaatsen binnen beekdalen

Er moet ook rekening gehouden worden met specifieke sporen en/of vondsten die gerelateerd zijn aan watergebonden activiteiten en juist in de natte delen te verwachten zijn. Deze worden beschouwd als *off-site* fenomenen.

1.4 Impactbepaling

De geplande werkzaamheden staan uitgevoerd beschreven in het Verslag van Resultaten van deze archeologienota. De werken zullen een impact hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 4579 m², waarvan 3324 m² zal verstoord worden. De diepste verstoring wordt verwacht bij het uitgraven van de nieuwe loop van de Spanjaardbeek, en betreft 2,10 m in diepte en breedte. De aanleg van flauwe taluds die op de nieuwe loop aansluiten zal ook een ingrijpende impact inhouden. Een behoud *in situ* is hierbij niet mogelijk.

Figuur 1. Weergave van de zones met bodemingrepen, de begrenzing van het projectgebied, de bebouwing en kadastrale perceelsindeling (bron: AGIV, 2019b ; Provincie West-Vlaanderen).

Het plangebied heeft echter geringe afmetingen: de maximale lengte bedraagt ca. 181 m, en de maximale breedte ca. 36 m. Daardoor ligt enkel het laagst gelegen deel van de beekvallei (en gradiëntzone) binnen het plangebied. Voor de artefactensites wordt de trefkans dus kleiner. Ook voor de sporensites is het mogelijk dat deze zich op iets hoger gelegen gebieden in de omgeving bevinden. In combinatie met de natte ondergrond wordt de verwachting op aantreffen van deze sites laag ingeschat.

De eventueel aanwezige *off-site* fenomenen kunnen wel een impact ondervinden van de geplande werken. Maar door de langgerekte aard van het plangebied is het mogelijk dat deze zich hier slechts gedeeltelijk in manifesteren. Eventuele geïsoleerde vondsten kunnen aangetroffen worden, maar daar bestaat de kans dat die zich niet meer *in situ* bevindt, door onder andere rivierwerking. Dergelijke vondsten buiten context zijn wetenschappelijk gezien minder van belang.

De kenniswinst die bij verder onderzoek zou bekomen worden is beperkt en staat niet in verhouding tot de onderzoeksinspanning. Omwille van de negatieve kosten-batenanalyse adviseert RAAP België geen verder onderzoek.

1.5 Waardering van de archeologische site

Algemeen kunnen archeologische resten in de bodem niet worden uitgesloten. De trefkans is echter laag en er is een verhoogde kans dat het voornamelijk afgezet materiaal betreft. Dergelijke vondsten zijn wetenschappelijk gezien minder van belang.

Dit geldt echter niet voor de mogelijke aanwezigheid van beek-gerelateerde sporen en puntlocaties. De potentiële kenniswinst wat de geschiedenis van dit gebied betreft bij verder onderzoek van dit beperkt stukje beekvallei is echter zeer klein. De onderzoeksinspanning en de kosten die hiermee gepaard gaan, wegen niet op tegenover de beperkte kenniswinst die deze kunnen opleveren.

2 Programma van maatregelen

Er wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

Wel blijft de meldingsplicht gelden bij toevalsvondsten (ofwel de vondst van een roerend of onroerend goed met archeologische erfgoedwaarde, zoals deze omschreven wordt in Artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013). Dit geldt voor vondsten gedaan buiten de context van archeologisch vooronderzoek, archeologische opgravingen, of gebruik van een metaaldetector.